

SOPHIA OG PLATON?

av Emma Marie Brunsell Dankertsen

Sophia, Nettverk for Kvinnelige filosofistudenter, ble opprettet høsten 2006 som en reaksjon på den skjeve kjønnsfordelingen på filosofi ved Universitet i Oslo.¹ Tallene for 2006 viste at det er 18 menn og 7 kvinner av de registrerte mastergradsstudentene, og tallene for 2005 viste at det er 24 menn og 8 kvinner (DHB: <http://dbh.nsd.uib.no/dbhvev/>). Blant professorene ved instituttet er forholdet 2 kvinner og 12 menn (Liste over ansatte jeg fikk tilsendt av Ellen Jahr ved IFIKK).

Kan man filosofisk sett forsvare at det er så få kvinner på filosofi? Jeg har sett på hva Platon skriver om kvinnenes rolle i *Staten* for å se om vi kan bruke noe hos en tenker som levde i et samfunn hvor kvinner stort sett tok seg av hjem og familie. Dette er altså ikke et forsøk på å vise at vi lever som Platon gjorde, men heller et forsøk på å hente noe fra en som blant annet så nytten av å benytte seg av alle tilgjengelige ressurser for å nå målet om å bli best og mest effektiv.

Det er i bok 5 av *Staten* at Platon drøfter kvinners rolle i idealstaten.² Diskusjonen innledes med at Adeimantus og Polemarchus krever at Sokrates må vie kvinnene mer enn en liten kommentar om at «[...] friends will hold things in common[...]» (Platon, 2005, 449c). De fortsetter så med en metafor om gjeterhunder: Sokrates spør om det er slik at tisper kan gjøre sin del av gjetingen slik som hannhunder gjør, eller om de kun skal føde og oppdra valper (Platon, 2005, 451d). Da skal i så fall det å føde og oppdra valper være det eneste de gjør, mens hannhunder skal gjete, jakte og ha ansvaret for flokken. Dette blir ikke spesielt effektivt, man vil få mer ut av hundene hvis alle gjeter. De kommer frem til at tisper og hannhunder *kan* gjøre samme jobben (og slik jeg har opplevd hunder, gjør de faktisk samme jobben!). MEN for å kunne gjøre samme

jobben, må de også ha samme trening. Det er dette viktige poenget som leder videre til diskusjonen om kvinnenes rolle i idealstaten. Som voktere i idealstaten vil filosofene ha det øverste ansvaret for resten av borgerne, og gjeting kan minne om vokting på den måten at begge oppgavene går ut på å ha ansvar for andre. Riktig nok i forskjellig grad og på forskjellige måter, men til syvende og sist er begge rollene former for vokting.

Men hvordan kan noen som tilsynelatende har forskjellige naturer få samme utdanning, kvinnenes hovedoppgave i samfunnet var tross alt å føde og oppdra barna. Så spørsmålet: «Is the human female naturally capable of sharing all the activities of the male?» (Platon, 2005, 453a). Det som er naturlig er at ethvert individ skal gjøre en oppgave, og denne oppgaven må være den oppgaven man «passer til»³ å gjøre (Platon, 2005, 453b).

Men er hva man «passer til» bestemt av naturen eller er det bestemt av samfunnet? Natur trenger fremdeles en spesifisering. Hva slags *type* natur er relevant for hva man passer til? Svaret her er de *individuelle egenskapene*. Det er ikke utseende, slik som hårlengde og vekt, men talent, og dermed individuelle egenskaper, som er relevant. Og det er kun forskjeller innen den aktuelle egenskapen som er relevant.⁴ Sokrates sier også at det ikke finnes en oppgave som skal utføres av kvinner fordi de er kvinner, eller menn fordi de er menn.

In that case, my friend, none of the activities connected with running a city belongs to a woman because she is a woman, nor to a man because he is a man. Natural attributes are evenly distributed between the two sexes, and a woman is naturally equipped to play her part in all activities, just as a man is(...) (Platon, 2005, 455d-e)

Slik jeg tolker dette betyr det at Platon faktisk går ut fra individuelle egenskaper, og som Julia Annas påpeker i «Plato's *Republic* and Feminism», at det handler om å skape den mest effektive staten, noe man vil lykkes bedre i om man benytter seg av alle tilgjengelige ressurser (Annas, 1999). «It's true there are plenty of individual women who are better at all sorts of things than individual men, [...]» (Platon, 2005, 455d) bekrefter dette.

Forskjellene mellom menn og kvinner er derfor ikke avgjørende for hvilken rolle de skal ha i staten. Som Sokrates uttrykker det: «So when it comes to guarding a city, both a woman and a man possess the same natural attributes.» (Platon, 2005, 456a). Når de nå har blitt enige om at menn og kvinner kan ha samme oppgaver, og at kvinnene dermed også kan ha den høyeste stillingen i staten, stillingen som vokter, må kvinner altså ha den samme utdanningen

Illustrasjon: Emma, «Gudinnen Demeter»

som menn. For hvis man har samme utdanning, vil man også være skikket til å utføre de aktuelle oppgavene for staten (Platon, 2005, 455b-c).

Talent og individuelle egenskaper trenger klargjøring. Alle har ikke talent for det samme, noen kan utvikle gode evner som elektriker, mens andre utvikler evner til å analysere og sammenligne abstrakte ideer. Talent kan sees på som en naturlig disposisjon. Og for Platon vil det å ha talent for noe si at man lærer enkelt og kan jobbe selvstendig (Platon, 2005, 455b-c). Hvis en student som lærer filosofi fort, presterer og får karakteren A ved Universitet i Oslo, så vil man si at vedkommende har talent for filosofi. Den generelle beskrivelsen på en A er: «Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.» (UiOs nettsider, se litteraturliste) Selve beskrivelsen er et godt eksempel på at en person har talent for noe. Og karakteren A blir av mange assosiert med talent. Det finnes helt klart kvinner som studerer filosofi og som har oppnådd karakteren A og som derfor beviselig har et slikt talent. Jeg har

ikke noe tallmateriale på hvordan menn og kvinner presterer karaktermessig på masterstudiet i filosofi ved UiO, men at det finnes kvinner med karakteren A, er hevet over enhver tvil.

Men det er heller ikke tvil om at det er mulig å ha spesiell begavelse for et fag uten å sitte igjen med A-er på karakterkortet. I et fag som filosofi er det spesielt viktig å få prøvd ut tankene sine, få mulighet til å diskutere med andre, og ikke minst få testet ideene sine på noen som har mer kunnskap enn en selv. Selvsagt er det fint å diskutere med medstudenter, men jeg vil hevde at man kan få et langt større utbytte av å teste ut ideene under seminarer med faglige autoriteter. Dette blir vanskelig hvis man bevisst, eller ubevisst, for eksempel blir oversett av foreleseren. Sally Haslanger skriver i artikkelen «Changing the Ideology and Culture of Philosophy: Not by Reason (Alone)» (Haslanger, 2008) om opplevelsen av å bli «struck dumb with anxiety», altså opplevelsen av å føle seg komplett dum fordi man blir angrepet av angst, - ikke at man *er* komplett dum, men som en reaksjon på det hun kaller «solo status», å stå alene. Slik jeg forstår Haslanger kan dette skje når noen kommuniserer på ekskluderende måter, for eksempel ved å fullstendig overse deg eller bare ved å gå videre til neste innlegg uten å kommentere ditt. Jeg har snakket med kvinnelige medstudenter som har opplevd akkurat dette. Haslanger skriver også:

My point here is that I don't think we need to scratch our heads and wonder what on earth is going on that keeps women out of philosophy. In my experience it is very hard to find a place in philosophy that isn't actively hostile towards women and minorities, or at least assumes that a successful philosopher should look like and act like a (traditional, white) man. (Haslanger, 2008)

Så filosofien har et problem når kvinner har opplevd å ikke føle seg velkomne på filosofi fordi de er kvinner. Hvordan skal vi da få den beste filosofi?

Sophia bør være en organisasjon som finner konkrete eksempler på hva som skjer, og som tar tak i disse problemene. Sophia bør så ta problemene videre, gjerne med forslag til løsninger, til de som faktisk har mulighet til å forandre på situasjonen.

Det viktigste Platon sier her, for Sophias del, er at for at menn og kvinner skal kunne ha like stillinger må de også få like muligheter! Alt tyder på at det trengs økt oppmerksomhet om temaet. I tillegg ser det ut til at vi ved hjelp av Platon kan forsvare, og kreve, at kvinner og menn må få lik utdanning for å få de beste filosofer. Videre så bør det at Sophia i det hele tatt finnes gjøre at filosofiskere åpner

øyene for at det er mulig at det faktisk finnes uheldige praksiser, også her ved UiO.

Vi lever ikke i Platons idealstat, men vi kan ta våre egne forhåndsregler, og en av dem er i tråd med idealstatens prinsipper. Vi må sørge for at kvinner og menn har

like muligheter, og at de med talent innenfor filosofi blir hjulpet fremover.

Bare ved å finne de beste mennene og de beste kvinnene kan vi få vi de beste filosofene.

NOTER

1 I paragrafen om foreningens formål slik det ble bestemt på konstitusjonsmøtet 30.09.06 står det: "Foreningen har som formål å forbedre forholdene for de kvinnelige filosofistudentene på universitetet, både på det sosiale og det faglige området. Vi vil bl.a jobbe med å få flere kvinner på pensum, samt flere kvinnelige forelesere."

2 Befolkningen i idealstaten er delt opp i 3: 1)Styrere (voktere), 2) hær (voktere) og 3) bønder og mennesker med mer praktisk kunnskap. Styrerne, i teksten referert til som voktere, er de beste, så kommer hæren på andre plass og resten på tredje.(Platon, 415a-d). Når det letes etter statens visdom blir den plassert hos styrerne (Platon, 428b). Viktig for denne teksten er å minne om 473d: "(...) either philosophers become kings in our cities, or the people who are now called kings and rulers become real, true philosophers." Jeg trekker frem dette fordi det er viktig å vise at vokterene er filosofer, men jeg kommer tilbake til det senere i selve teksten.

3 Ordet i teksten er "fitted".

4 Platon eksemplifiserer ved å vise til at menn med hår kan gjøre det samme som menn uten hår (Platon 454c-d).

LITTERATUR

Julia Annas. 1999, "Plato's *Republic* and Feminism" i Gail Fine (red.) *Plato 2 Ethics, Politics, Religion and the Soul*

Platon. 2005, *The Republic*, G. R. Ferrari (red), Tom Griffith (oversetter)

Sally Haslanger. 2008, "Changing the Ideology and Culture of Philosophy: Not by Reason (Alone)",

Hypatia <http://www.mit.edu/~shaslang/papers/HaslangerCICP.pdf>

Uio.no: <http://www.uio.no/studier/tilbud/studieroggrader/bokstavkarakterer.html> (01.11.07)

DHB: <http://dbh.nsd.uib.no/dbhvev/> (Peker: Studentrapporter, registrerte studenter, utdanningsinstitusjon, fakultet, institutt og program.) (14.05.07)

Abonner på **FILOSOFISK SUPPLEMENT**

Filosofisk supplement kommer ut fire ganger årlig, og behandler alle slags emner som kan tenkes knyttet til filosofi.

Et årsabonnementet koster kr. 140,-

For å bestille send en mail med navn og adresse til:
filosofisk-supplement@ifikk.uio.no

Mer info finner du også på vår hjemmeside <http://foreninger.uio.no/filosofisk-supplement/>